

СПРАВА «БЕЛЕЙ ПРОТИ УКРАЇНИ»

(CASE OF BELEY v. UKRAINE)

(Заява № 2705/20)

Стислий виклад рішення від 19 грудня 2024 року

Остаточним рішенням від 20 червня 2019 року у справі «Белей проти України» (далі – рішення 2019 року) Європейський суд з прав людини (далі – Європейський суд) встановив, *inter alia*, порушення статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) у зв'язку з катуванням заявника, якому він був підданий під час незадокументованого тримання під вартою у 2008 році, та непроведенням ефективного розслідування його скарг на жорстоке поводження. Виконання рішення 2019 року перебуває під наглядом Комітету міністрів Ради Європи. Після ухвалення Європейським судом рішення 2019 року органи державної влади порушили у серпні того ж року кримінальне провадження у зв'язку із завданням легких тілесних ушкоджень та перевищенням службових повноважень, про що заявника повідомили після його звернення у грудні 2019 року. Заявник стверджував, що він був допитаний лише у серпні 2021 року і тоді назвав імена трьох працівників міліції, яких вважав причетними до жорстокого поводження з ним. У листопаді того ж року суд скасував постанову слідчого про відмову в клопотанні заявника провести додаткову судово-медичну експертизу з метою визначення характеру отриманих у 2008 році тілесних ушкоджень та механізму їхнього утворення і зобов'язав призначити таку додаткову експертизу. Згідно з твердженнями заявника інші слідчі дії не проводилися. У відповідь на скаргу заявника від 17 січня 2022 року щодо недотримання слідчим розумних строків розслідування, подану до прокуратури Донецької області, заявника повідомили про встановлення того, що розслідування не в повній мірі відповідало вимогам ефективності та було надано вказівки слідчому щодо подальших дій. 01 березня 2024 року слідчий звернувся до Красногвардійського районного суду міста Дніпропетровська з клопотанням про закриття кримінального провадження у зв'язку з неможливістю встановити осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, та закінченням строку давності притягнення до відповідальності за стверджуваний злочин. Районний суд відмовив у задоволенні вказаного клопотання, зазначивши, що заявник чітко назвав осіб, які могли бути причетними до вчинення проти нього кримінального правопорушення. До Європейського суду заявник скаржився за статтею 13 Конвенції на тривале та неефективне розслідування жорстокого поводження працівників міліції після ухвалення рішення Європейського суду 2019 року, у якому було констатовано порушення матеріального та процесуального аспектів статті 3 Конвенції щодо заявника. Європейський суд дійшов висновку, що ці скарги підлягають розгляду за статтею 3 Конвенції. Під час розгляду скарг заявника Європейський суд дослідив декілька критеріїв, які є основними для оцінки процесуальної вимоги статті 3 Конвенції. Європейський суд дійшов висновку, що у

справі заявника не було порушено жодних питань щодо незалежності розслідування. Водночас стосовно питання про залучення потерпілого до провадження Європейський суд зазначив, що заявник офіційно не був залучений до провадження як потерпілий до його першого допиту у серпні 2021 року, тобто через два роки після порушення провадження, і саме органи державної влади мали забезпечити участь заявника у провадженні з початкових етапів. Щодо оперативності та незалежності Європейський суд зауважив, що провадження було відновлено досить швидко і були надіслані попередні запити щодо пошуку матеріалів розслідування 2008 року до різних органів державної влади. Проте об'єктивні обставини ускладнювали пошук матеріалів. Відповідні території, на яких зберігалися документи, або постраждали внаслідок військових дій, або згодом були окуповані російськими військами. Проте Європейський суд дійшов висновку, що обставини вимагали більшої оперативності та проактивності з боку органів державної влади, зокрема, для забезпечення безпеки документів. Також Європейський суд надав негативну оцінку вибору кваліфікації, за якою здійснювалося розслідування 2019 року, а саме за частиною другою статті 365 Кримінального кодексу України (далі – КК), яка передбачає відповідальність у справах про перевищення службових повноважень, які супроводжувалися насильством, а не за статтею 127 КК, яка передбачає відповідальність за катування. Європейський суд у рішенні 2019 року встановив, що застосоване до заявника у 2008 році жорстоке поводження становило катування. Нерозуміння важливості обов'язку органів державної влади розслідувати такі тяжкі діяння як стверджуване катування підриває ефективність розслідування в цілому. На початку 2024 року органи державної влади намагалися закрити провадження через неможливість встановити особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, і у зв'язку зі впливом строку давності притягнення до кримінальної відповідальності (п'ятнадцять років за кримінальне правопорушення, передбачене частиною другою статті 365 КК). Проте суди відмовили у задоволенні їхнього клопотання, не встановивши підстав для такого закриття, оскільки заявник чітко назвав осіб, яких він підозрював. Європейський суд зауважив, якби справу було кваліфіковано як катування, строк давності притягнення до кримінальної відповідальності не застосовувався б згідно із законодавством України. Європейський суд також звернув увагу, що самі національні органи влади вже в лютому 2022 року визнали, що розслідування у справі заявника було тривалим і неефективним. Провадження триває близько п'яти років. З огляду на зазначене Європейський суд дійшов висновку, що не було доведено, що протягом відповідного періоду національні органи влади діяли з належною ретельністю для забезпечення ефективного розслідування тверджень заявника про жорстоке поводження та констатував порушення процесуального аспекту статті 3 Конвенції з огляду на події, які відбувалися з червня 2019 року.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. Вирішує долучити до розгляду по суті попередні заперечення Уряду щодо прийнятності та після розгляду відхиляє їх;
2. Оголошує заяву прийнятною;
3. Постановляє, що було порушено процесуальний аспект статті 3 Конвенції;
4. Постановляє, що:

(a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявнику 1 800 (одна тисяча вісімсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди, ця сума має бути конвертована у національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

5. Відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.